

המוכר את הבית פרק רביעי בבא בתרא סו.

עין משפט נר מצוה

ל"א א מיי פ"ח מהל' שנת
ה' ו סמנ' לזין סה
טו"ש ע"י א"ח פ"י שנת טע"ף
י:
ל"ב ב מיי פ"ח מהל' כלס
הלס' כד:

רבינו גרשום

ויאנה מקבלת טומאה
במקומה. דלאו כלי
הוא דקרקע דמי: חייב
שאתה. משום דתולש דבר
המחובר: והכמים אומרי'
אינה קרקע וכו'. והשאת
משמע דלא ר' אליעזר היא
דהא בריתא קתני גבי צינור
חקקו ולבסוף קבעו פוסל
את המקוה דלא קרקע
דמי ולא רבנן היא דאמר
אינה קרקע ובריתא קתני
קבעו ולבסוף חקקו אינו
פוסל את המקוה אלמא
(דלאו) דקרקע דמי: והם
טעם דר' אליעזר. דהשיב
ליה בקרקע משום דכתי'
ויבטל אותה ביערת הדבש.
מה ענין טבילה אצל יער
אלא מה יער כו'. אבל
לענין צינור כברייתא ס"ל.
ורבנן לית להו האי דרשה
דר' אליעזר להכי קסברי
דכל שעה אינה קרקע אבל
בצינור כברייתא סבירא
להו: דף של נחתומים.
סבר שמתקין על גביו
הלחם: ר' אליעזר מטהר.
דלא קא מקבל טומאה
הויאל דקבעה קרקע דמי:
מני ברייתא דצינור: אי
ר' אליעזר אפילו חקקו.
ולבסוף חקקו קבעו לא
ליפסל דקרקע דמי דקתני
הכא דף של נחתומים
א"ר: דחקנו קודם וקבעו
בכחול ר' אליעזר מטהר
דכחול כמחומר: וזי רבנן
אפי' קבעו לצינור ולבסוף
חקקו נמי לפסול דתורת
כלי עליו דכי היכי דאמר
הכא בין קבעו לרף בכחול
ולבסוף חקקו בכחול עצמו
ובין תקנו בתחלה ולבסוף
קבעו כל שעה מטמא
דלאו ככחול דמי הכי נמי
אפי' קבעו ולבסוף חקקו
ליפסל: לעולם ר' אליעזר
ושאני פשוטי כלי עץ.
לדית להו ביה קבול כגון
דף: דטומאה דרבנן. כלומר
מדרבנן מקבלת טומאה
ולא מדאורייתא ומשום
הכי מטמא אפי' כי תקנו
ולבסוף קבעו. אבל גבי
מים שאובים דאורייתא
דאי פסול הוא. ומקשי'
לר' אליעזר מכלל דשאובין
דאורייתא. כלומר מים
שאובין שפסול את המקוה

[ומקבלת ט] טומאה במקומה. ואת מה טעם נקט גבי טומאה
במקומה לזין חילוק בין במקומה בין שלא במקומה
דהא לאו מחוברת היא ואומר ר"ת דשלא במקומה מקבלת טומאה כיון
דמטלטלין אותה ממקום למקום דמי לשאר כלים שבצית וגזרו בה
רבנן טומאה דלמא אחי לחלוסי:
ושאני פשוטי כלי עץ דרבנן
וא"ת דזהך דלמא דחזו
למדרכות איכא טומאה דאורייתא
דכל המטמא מדרס מטמא טמא מת
ק"ו מפנין קטנים כדאמרין בפרק
כ"ד הרג"ל (ב"ק דף טו:). ובפרק על
אלו מומין (בכורות דף לז:). נמי פריך
ואין לו תוך ככלי עץ טעם מדאורייתא
בז קבולי טומאה הוא והא דומיא דלא
בעינן ומשני דהך דחזו למדרס ואי
בשאר פשוטי כלי עץ דלא חזו למדרס
הנהו אפי' מדרבנן לא מקבלי טומאה
כדמוכח בריש חולין (דף ג. וס' ד"ה גנון)
דאמר הכל שחומין ואפי' טמא במקוה
האי טמא דאיטמי במאי כו' ומשני
גנון שדק קרוימי של קנה ושחט
בה ואי מקבלי טומאה מדרבנן מאי
משני וכ"ת התם דלמא עבדה כעין
דכלי כדאמרין בהתורה (מנחות דף פג:). מויקה את המאכלת ועוד תנן
במסכת כלים (פ"ג מ"ח) ומייתי לה בפרק דשבת (דף טו. וס' כל עץ (א)
וכלי עץ וכלי זכוכית פשוטיהם טהורים ומקבליהם טמאים ועל כרחך
טהורים אפילו מדרבנן דכלי זכוכית אפילו מקבליהם ליכא טומאה אלא
מדרבנן כדאמרין במסכת שבת (ס"ג וס' פ"ג) ופירש רבינו שמואל דודאי אין
להם טומאה אפילו מדרבנן ומסקנא לא קיימא הכי אלא מוקי לה בדין
של מתכת ויש מפרשים דף של נחתומין א"ע"פ שהוא פשוטי כלי עץ
מקבל טומאה מדרבנן כיון שהוא משמש אדם ואת משמשי אדם
דדריש בת"כ בפרשת ויהי ציוס השמיני כלי (א) יכול אפילו הסולם
והקולב כו' ת"ל כלי עץ ולא כל כלי עץ יכול שאני מוציא את השולחן
ואת העצלה ואת הדולבקי ת"ל כל כלי עץ ריבה ומה ראית לרבות
את אלו כו' ת"ל שק מה שק שהוא משמש אדם ואת משמשי אדם
אף אני ארבה את השולחן כו' ועל כרחך כעולה לחוץ למדרס
מדלמא נקט מטה כסא וספסל והוה ליה לרבוניהו מקראי דמשכב
ומושב ובאין להם בית קבול (א) איירי מדלמא קאמר מה שק מיטלטל
מלא וריקס אלמא מקבלי טומאה וא"ע"ג דמפיק להו מקרא לא הוי
אלא אסמכתא¹ כמו כמה דרשות דת"כ ובספרי דלא הוי אלא
אסמכתא וכן משמע בפרק שתי הלחם (מנחות דף טו:). א"ר
יוחנן לדברי האומר מסגרתו למטה היתה פירוש למטה דרגלי השולחן
ולא בשולחן עצלה המתהפכת טמאה פירוש דדרשינן השולחן הטהור
מכלל שהוא טמא לגברי האומר מסגרתו למטה היתה פוסלת
המתהפכת תיבעי דהא דשולחן של מקדש מקבל טומאה לפי שהיה
לו בית קבול אבל טעלה המתהפכת שאין לה בית קבול תיבעי ואי
דרשה גמורה היא (א) דת"כ אמאי תיבעי חיפוק ליה מקרא דהתם
אלא דואי אסמכתא היא ובעצלה המתהפכת מספקא ליה אי מקבול
טומאה מדאורייתא כדפירש הקונט' התם משום דעדיפא משאר פשוטי
כלי עץ לפי שראי להשתמש בה משני לדדין ולמאן דאמר למטה
היתה טמא מדכתיב העתור:

מבב"ב דשאביה דאורייתא. רש"ב"ס ור"ת מפרשי דכולו שאוב הוי
דאורייתא¹ ומציאם ראייה מדתניא בת"כ בפרשת ויהי ציוס
השמיני מקוה מים יהיה טהור יכול מילא בכתפו ועשה מקוה בתחלה
יהא

פוסלין את המקוה מן התורה כדתניא בת"כ (א) יכול מילא מים על כתפו ועשה
מקוה צידי שמים מודי ר"א דפסיל מקוה דמשום קציעותו בקרקע לא בטיל מנייה תורת כלי דמעיקרא ומיהו לא אשכחן
טומאה לפשוטי כלי עץ אפי' מדרבנן חוץ מאותו הראוין למדרס וכדתנן במס' נדה (דף מט.) כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת ובמסקנא
נמי מוקמינן לה בדה של מתכת: ומתמה גמ' **מכלל דשאביה דאורייתא.** דמדקא משני הכי משמעין דברייתא דלעיל בפסול שאביה דאורייתא
מיירי והלא מדרבנן הוא כדאמרין במסכת יבמות (דף פג:). שאם היה מקוה מ' סאה ונתן סאה שאובין ונטל סאה כשר עד כמה רבי יוחנן
אמר עד רובו והיינו טעמא דמדאורייתא הוא דבעינן מקוה ממים מכונסין לכתחלה בלא שאביה דאיתקש למעין כדפירשית לעיל ואפילו
נפלו בתר הכי שאובין בטלו ברובא א"ר קמא קמא בטיל ועליל נמי גבי צינור המקוה היה עשוי כבר הוה ואת"כ קבעו שם צינור דקתני
פוסל את המקוה מכלל דהיה שם מקוה מעיקרא הלכך פסולא מדרבנן הוא: ועוד. אפילו אם תמלא לומר דאחמירו ציה רבנן כשל
תורה הכא גבי דף נמי דאורייתא מיירי דבדף של מתכת מיירי דטומאתו מן התורה דשולמא עץ אשקש לסק [דכתיב]
כלי עץ או בגד או עור או שק (ויקרא יב) מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ כו' אבל כלי מתכת בפרשת מדין הוא [דכתיב]
(במדבר נה) אף את הרהב וגו' ולא אשקש לסק. ואכתי דלא כרבי אליעזר היא הייא דלעיוז דרבי אליעזר לא קמפליג מידי בין חקקו
מעיקרא לחקקו ולבסוף קבעו: האמר רבי יוסי כרבי חנינא כו'. משום דפשוטי כלי עץ לית להו טומאה כלל הלכך אוקמה בדה של מתכת:
אלא

ופלוני דדיינין שבמקום פלוני שכל חוב שיש לי אלל פלוני שאגנו כ"ו
שארלא והדיינין חותמין עליו מלמטה או העדים והלכך משמסר שטרותיו
לכ"ד לגבותן ואיזה לא קבצי לא קרינא ציה לא יגוש¹ דדיינין קמגבו ליה
והפקר ב"ד הפקר וה"מ כשיש לו קרקע ללוה דמי כאלו יש מלמלו משכון
שיוכלו חכמים לתקן כדי שלא יהו נראין
עוקרין דבר מן התורה התקינו כן
נראה הטעם בעיני. ומרבי זקני ז"ל¹
שמעתי דהיינו טעמא דסתם ליה אין
רגילין להלוותו אלא"כ יש לו קרקע
להשתעבד למלוה ובמילתא דשיחא
תקינו רבנן אכל צשאין לו קרקע מילתא
דלא שפירא היא ולא תקינו רבנן
פרוצול. ואמא רבי אליעזר למימר דאם
יש ללוה כוורת דצורים כותבין פרוצול
דסד"א א"ע"ג דהרי היא קרקע
לשאר דברים לגבי הך תקנה לא
חשיבא קרקע דלא סמכא דעמיה
דמלוה עילויה הואיל ויכולין לטלטלה
קמ"ל: ואינה מקבלת טומאה. זו
הכוורת במקומה דכיון דמחוברת
היא לקרקע יראה מתורת כלי וגם
הדבש שבתוכה אינו מקבל טומאה

בטל לגבי כוורת. ודוקא במקומה אבל אם נטלה משם או מקבל
הדבש טומאה כמאן דאמר (א) בפרק המוכר את הספינה דלא בעי
מחשבה דאיכא מאן דמזריך מחשבה והלכך אלטרין הכא גבי
טומאה למיחני במקומה וה"ה לכל הך מילי: והודוה ממנה.
כשיא במקומה דהיינו מקום גידולו של דבש חייב חטאת כחולש
מן הקרקע. אלמא לר' אליעזר חקקו ולבסוף קבעו קרקע משום ליה
וברייתא דלעיל דלא כרבי אליעזר היא ומיחו הך רבנן היא: אינה
קרקע. (א) משום דחיבור בקרקע לא בטיל תורת כלי מינה ומקבלת
טומאה במקומה וגם הדבש דלא בעי מחשבה כדתניא לקמן בהמוכר
את הספינה [פ"ג]: ה"ג **הסם אמר רבי אלעזר מאי טעמא דר"א.**
דחשיב לכוורת דצורים כמחומר דכתיב ויטבול אותה ביערת
והלכך חשיב ליה מחומר ואפי' אין הכוורת מחוברת ממש בקרקע
אבל גבי צינור שחקקו ולבסוף קבעו מודי ר"א דחשיב כלי ופסיל
מקוה דקתני ברייתא ואכתי לא דיעינן הי יהו ר"א דלית ליה הך
ברייתא: דף של נחתומין. נסר רחב לערוך עליו וללוש את הפת.
ולי נראה הוא דף שקבוע בכחול ליתן עליו את הפת למכור כעין
שעושין פלטרין שלנו בכחול בתימן נמחר. ולקמן [ע"ג] מוקי דף של
מתכת דפשוטיהו טמאין: **רבי אליעזר מטהר.** דכל המחומר
בקרקע הרי הוא כקרקע: **וחכמים טמאין.** דלא בטיל לגבי קרקע.
ומיקון דהי שמתלקין אותו לכה הוא במקום חתיקת הצינור
דמיקון משוי כל גמר כלי לקבל טומאה. ומדלא קמפליג בין תקנו
ולבסוף קבעו ובין קבעו ולבסוף תקנו אלמא לרבי אליעזר הכל
טהור לא שנה חקקו ולבסוף קבעו לא שנה קבעו ולבסוף חקקו
ולרבנן הכל טמא. אלמא הייא ברייתא דלעיל דקמפליג בין
קבעו ולבסוף חקקו ובין חקקו ולבסוף קבעו לא רבנן ולא רבי אליעזר
דאי ר"א אפי' חקקו ולבסוף קבעו היה לו להכשיר ואי רבנן
אפילו קבעו ולבסוף חקקו נמי יפסול את המקוה: **לעולם רבי אליעזר.**
קבירא ליה כברייתא דלעיוז שחקקו ולבסוף קבעו אכתי כלי הוא
ולא בטיל לגבי קרקע ופסיל את המקוה והכא גבי דף היינו טעמא
דר' אליעזר דמטהר ליה אפילו בתקנו ולבסוף קבעו דשאני פשוטי
כלי עץ כגון האי דף דאפי' קודם שקבעו אין לו טומאה אלא מדרבנן
והלכך בקבעו מיקל ר' אליעזר אבל לעיל גבי צינור שמים שאובים

פוסלין את המקוה מן התורה כדתניא בת"כ (א) יכול מילא מים על כתפו ועשה
מקוה צידי שמים מודי ר"א דפסיל מקוה דמשום קציעותו בקרקע לא בטיל מנייה תורת כלי דמעיקרא ומיהו לא אשכחן
טומאה לפשוטי כלי עץ אפי' מדרבנן חוץ מאותו הראוין למדרס וכדתנן במס' נדה (דף מט.) כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת ובמסקנא
נמי מוקמינן לה בדה של מתכת: ומתמה גמ' **מכלל דשאביה דאורייתא.** דמדקא משני הכי משמעין דברייתא דלעיל בפסול שאביה דאורייתא
מיירי והלא מדרבנן הוא כדאמרין במסכת יבמות (דף פג:). שאם היה מקוה מ' סאה ונתן סאה שאובין ונטל סאה כשר עד כמה רבי יוחנן
אמר עד רובו והיינו טעמא דמדאורייתא הוא דבעינן מקוה ממים מכונסין לכתחלה בלא שאביה דאיתקש למעין כדפירשית לעיל ואפילו
נפלו בתר הכי שאובין בטלו ברובא א"ר קמא קמא בטיל ועליל נמי גבי צינור המקוה היה עשוי כבר הוה ואת"כ קבעו שם צינור דקתני
פוסל את המקוה מכלל דהיה שם מקוה מעיקרא הלכך פסולא מדרבנן הוא: ועוד. אפילו אם תמלא לומר דאחמירו ציה רבנן כשל
תורה הכא גבי דף נמי דאורייתא מיירי דבדף של מתכת מיירי דטומאתו מן התורה דשולמא עץ אשקש לסק [דכתיב]
כלי עץ או בגד או עור או שק (ויקרא יב) מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כלי עץ כו' אבל כלי מתכת בפרשת מדין הוא [דכתיב]
(במדבר נה) אף את הרהב וגו' ולא אשקש לסק. ואכתי דלא כרבי אליעזר היא הייא דלעיוז דרבי אליעזר לא קמפליג מידי בין חקקו
מעיקרא לחקקו ולבסוף קבעו: האמר רבי יוסי כרבי חנינא כו'. משום דפשוטי כלי עץ לית להו טומאה כלל הלכך אוקמה בדה של מתכת:
אלא

(א) שנת לה. לקמן פ: ע"ג.
(ב) כלים פט"ו מ"ב.
(ג) ודברים ט"ו. (ד) וי"ט.
(ה) ד"ה אלא על
הקרקע. (ו) ושמיני פ"ה
(ז) ומלאן שייך לע"ג.
(ח) ז"ל קענין. (ט) ז"ל ואינה
מקבלת. ע"ג ע"י קובץ
שעירוס אור רפה.

תורה אור השלם

1 ויונתן לא שמע בהשבע
אביו את העם וישלח את
קצה המטה אשר בידו
ויחבל אותה ביערת הדבש
וקשב דוד פיו ואתארץ
עציו: שמואל א יד כו

הגהות הב"ח

(א) רש"ב"ס ד"ה (בדף
הקודם) הרי היא בקרקע וכו'
לא שייך לא יגוש כדגבוי
ועומד הוא שכל מה
שיוכלו: (ב) ד"ה ואינה וכו'
בפרק המוכר. נ"ב דף פ
ע"ג: (א) ד"ה אינה בקרקע
דמשום: (ב) ד"ה הי"ג וכו'
ממיר דקא קרי ליה:
(ג) תוס' ד"ה ושאינו וכו' ליה
עץ וכלי עור וכלי עשם:
(ד) בא"ד ציוס השמיני כלי
עץ יכול וכו' מ"ל מכל כלי
עץ: (א) בא"ד ובאין להם בית
קבול נמי איירי וכו' דא"ר
יוחנן: (ב) בא"ד דרשה
גמורה היא ההיא דלמית
ההיא אמאי קבעי:

מוסף תוספות

א. ומה פכין קטנים
שטהורים בוב טמאים במת
מפך שטמא בוב א"ר דין
שטמא במת. וכו'.
ג. וסיככה בחיצי צורים
כשרה בפ"ק סוכה (יב:)
ואי מקבלי טומאה אפי'
מדרבנן. הרי פסילי לסיכור.
דאמרין מעיקרא שאני
פשוטי כלי עץ דרבנן.
כלומר משא"כ בשרובה
שהיא פסולה דאורייתא
וכו'. [ן]מתה תלפומא
א"ר כיון דקתני פוסל
את המקוה מכלל דא"ר
מקוה מעיקרא וכו'
שכן אינו נפסל אלא
מדרבנן. ר"ן.